

ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน ศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์ สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

The Influence of Administrative Factors on the Standard Performance in Evaluation of the Chiefs at Primary Care Units Phetchaboon Province

สุกัญญา มีกำลัง (Sukanya Meekamlung) * ดร.ประจักษ์ บัวผัน (Dr.Prachak Bouphan) **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 164 คน คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างที่ใช้ตัวแบบการถดถอยพหุของโคเฮน ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 120 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เจาะลึก โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ที่จังหวัดพิจิตร เพื่อวิเคราะห์หาความเที่ยงของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาช 0.95 และแบบสัมภาษณ์เจาะลึกได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่มีผลงานเด่นและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล จำนวน 9 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 15 พฤศจิกายน 2552 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2552 โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.7 มีอายุระหว่าง 41–50 ปี ร้อยละ 62.50 อายุเฉลี่ย 43 ปี (S.D.=7.59) สถานภาพสมรส ร้อยละ 85.8 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 92.20 มีรายได้ระหว่าง 20,001–30,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 68.3 ระยะเวลาปฏิบัติงานในการเป็นหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน 1–10 ปี ร้อยละ 50 (ค่าเฉลี่ย 13.08 ปี; S.D.= 9.91 ปี) ประสบการณ์ในการได้รับการประเมินมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน 1–5 ปี ร้อยละ 75.8 (ค่าเฉลี่ย 4.18 ปี; S.D.= 1.68 ปี)

* นักศึกษา หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปัจจัยการบริหารในภาพรวม พบว่า ระดับปัจจัยทางการบริหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50$, S.D.= 0.61) ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.58) ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.289$, $p\text{-value}<0.001$) ส่วนเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน และประสบการณ์ที่ได้รับการประเมินมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล ปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.662$, $p\text{-value}<0.001$) และปัจจัยที่สามารถร่วมพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ ปัจจัยการบริหารด้านเวลา ปัจจัยการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้ ($p\text{-value}=0.048$, $p\text{-value} = 0.003$, $p\text{-value} = 0.005$ และ $p\text{-value} = 0.047$ ตามลำดับ) ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ร้อยละ 48.7 ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ คือ ปัจจัยการบริหารด้านกำลังคนและปัจจัยการบริหารด้านงบประมาณ

ABSTRACT

This cross-sectional descriptive research. was aimed to explore personal demographic characteristics and administrative factors affecting the standard performance of the Chief of Primary Care Units on evaluation Phetchaboon province. The population of this study was 164 heads of the PCUs. Sample size was yielded by Cohen' multiple regression calculation and 120 subjects were drawn through systematic random sampling. The research tools included questionnaire and in-dept interview form. The content of the developed questionnaire was approved for the validity by three experts and the questionnaire was tried out with 30 subjects inadjacent Pichit province. The coefficient of the questionnaire was measured for validity by Cronbach's Alpha and valued at 0.95. In addition, the content of the in-dept interview form was approved for validity by three experts. Data were collected from 120 subjects responding the administered questionnaires and from 9 subjects who had outstanding performance and were eligible to provide information on performance to meet the standard,that set by the community health centers were given in-dept interview. Data collection was carried out during on November 15-December 31, 2009. The questionnaires were responded totally 120 sets. The collected data were analyzed by a computer package program and statistically expressed by percentage, means, standard deviation, median, minimal value, maximal value, Pearson's coefficient of correlation, and Spearman's coefficient of correlation. And, multiple regression analysis was conducted.

The result of the study revealed that the majority of the subjects (51.7%) was male, age between 41- 50 years with average age of 43 years (S.D.= 7.59), accounting for 62.50%. 85.8% of the subjects were married. They have completed bachelor's degree or equivalence, accounting for 92.20%. Their

monthly income varied between 20,001– 30,000 baht, accounting for 68.3%. The experience of being the head of the PCUs varied between 1–10 years (50%) with average years of 13.08 years (S.D.= 9.91 years). The years in which the center was evaluated was between 1–5 years (75.8%) with average years of 4.18 years (S.D.=1.68 years). It was also found that the level of the administrative factors that affected the performance was found at high level ($\bar{X}$ = 3.50, S.D.= 0.61). The level of performance to meet the set standard was high ($\bar{X}$ = 3.65, S.D.= 0.58). Income, which was personal characteristics, was found low positive relation with the performance with statistical significance. ($r=0.289$, $p\text{-value}<0.001$). However, sex, age, marital status, level of education, the number of term of being the head of the PCUs, and experience of being evaluated affected no performance to meet the set standard. Meanwhile, the management factors had moderate positive relation with the performance to meet the set standard ($r=0.662$, $p\text{-value}<0.001$). Furthermore, other co-variables that could predict the performance to meet the set standard included time factors, facility management, information technology management, and personal income ($p\text{-value} = 0.048$, $p\text{-value} = 0.003$, $p\text{-value} = 0.005$ and $p\text{-value} = 0.047$, respectively.) However, one of the problems and barriers that affected the performance was budget factor.

คำสำคัญ : ปัจจัยการบริหาร มาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล

Key Words : The administrative factors, Performance standards, Primary care units

บทนำ

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554) ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวหันมาทบทวนกระบวนการพัฒนาในทิศทางที่พึ่งตนเองและมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) สอดคล้องกับแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาใหม่ที่คำนึงถึงการพัฒนาอย่างบูรณาการเป็นองค์รวม มีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาสุขภาพไทยไปสู่ระบบสุขภาพพอเพียง (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2550) ซึ่งเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ พ.ศ 2550–2554 ที่เกี่ยวข้อง

กับการปรับปรุงและบริหารจัดการเพื่อการสนับสนุนระบบบริการปฐมภูมิอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดตัวชี้วัด คือ หน่วยบริการปฐมภูมิและหน่วยบริการที่เกี่ยวข้องผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยเฉพาะระบบการติดตามและประเมินผล เพื่อการตัดสินใจทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงสาธารณสุข, 2550) ดังนั้นจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดรูปแบบระบบบริการสุขภาพโดยกำหนดให้มีศูนย์สุขภาพชุมชนหรือหน่วยบริการปฐมภูมิ (Primary Care Unit : PCU) ขึ้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นหน่วยบริการที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนที่ประชาชนจะเข้าถึงบริการอย่างสะดวก บุคลากรในศูนย์สุขภาพชุมชนจะเป็นผู้ดูแลประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง จากความร่วมมือพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิส่งผลให้การดำเนินงานในศูนย์สุขภาพชุมชนมีทิศทางที่ชัดเจนและมีการกำหนดมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนเชิงกระบวนการรวมถึงแบบประเมินตนเอง เพื่อเป็นเป้าหมายของ

การพัฒนากระบวนการทำงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่ควรเป็น ประกอบด้วย 4 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 การบริการประชาชน หมวดที่ 2 การบริหารจัดการ หมวดที่ 3 วิชาการ หมวดที่ 4 การประเมินผล (สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2550)

การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารในการเพิ่มประสิทธิภาพและการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และยังสามารถนำข้อมูลจากการประเมินผลการปฏิบัติงานไปประกอบการตัดสินใจทางการบริหาร (อุดมรัตน์, 2534) นอกจากนี้ควรให้บุคคลหรือองค์กรได้ประเมินตนเอง เพราะการได้ประเมินตนเองนั้นเป็นวิธีการประเมินตนเองเพื่อให้ได้พิจารณาตนเองให้รู้จักตนเองในสภาพที่เป็นจริง ทำให้ได้มีโอกาสพิจารณาตนเองจนเกิดความตระหนักและพัฒนาตนเองในที่สุดและยังช่วยให้งานบรรลุเป้าหมาย (สำราญ, 2547) หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยความสามารถทางการบริหาร รวมทั้งประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งการประเมินผลเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญในการบริหารสาธารณสุข โดยผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจะต้องรับผิดชอบเพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัย และตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและการปฏิบัติงานสาธารณสุข ตลอดจนปัญหาและขัดจำกัดของการปฏิบัติงาน (ประจักษ์, 2552) เชอร์มาฮอร์นและคณะ (Schermerhorn *et al.*, 2003) ได้อธิบายว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ประกอบด้วย คุณลักษณะส่วนบุคคล (Individual Attributes) ได้แก่ ลักษณะประชากร ความสามารถ ปัจจัยทางจิตวิทยา ร่วมกับ ความพยายามในการทำงาน (Work Effort) และการสนับสนุนขององค์กร (Organization Support)

การปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายนั้นมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งปัจจัยทางการบริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการบริหรนั้นจะเป็นการบริหารด้านสุขภาพหรือด้านอื่นก็ตาม เพราะประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ของการบริหารขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของคุณภาพของปัจจัยการบริหารซึ่งปัจจัยทางการบริหารที่จำเป็นประกอบด้วย ปัจจัยด้านกำลังคน (Man) ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ หรือเครื่องมือเครื่องจักร (Material or Machine) และเวลาในการปฏิบัติงาน (Time) โดยนำปัจจัยเหล่านี้มาผสมผสานกันอย่างเหมาะสม (ประจักษ์, 2552) สอดคล้องกับวรรณลดา กลิ่นแก้ว (วรรณลดา, 2552) นอกจากนี้ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ก็มีความสำคัญต่อองค์การในการสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจขององค์การ การสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดการขององค์การ การประสานงานและการควบคุม รวมทั้งสนับสนุนการวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในทางการบริการหรือมีประสิทธิภาพ สำหรับผู้ใช้สารสนเทศก็มีความสำคัญในการลดภาระงานที่ต้องทำเป็นประจำ สามารถช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานโดยไม่ต้องใช้เวลา มาก ลดระยะเวลาในการทำงานและช่วยเพิ่มผลผลิตในการปฏิบัติงาน (สมโภช, 2548) สอดคล้องกับอัปสร (อัปสร, 2552) ประกอบกับปัจจัยด้านเวลา (Time) ยังเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากเวลาเป็นตัวกำหนดหรือควบคุมในการกระทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีประโยชน์ในการทำงานประจำวัน หรือแม้กระทั่งการทำงานในระยะยาวให้เสร็จสมบูรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภาวดี, 2546) สอดคล้องกับบุญทวี นันสติด (บุญทวี, 2546)

ผลการประเมินรับรองการพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชนตามเกณฑ์มาตรฐานในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ 2551พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 142 แห่ง จากศูนย์สุขภาพชุมชนทั้งหมด 164 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 87.12 ส่วนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน คิดเป็นร้อยละ 12.88 ซึ่งส่วนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ได้แก่ หมวดที่ 4 ด้านการประเมินผล (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์ ฝ่ายงานพัฒนาบุคลากร, 2551) ประกอบกับปัญหาอุปสรรค

ในการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ส่วนใหญ่นั้น ให้ความสำคัญในเรื่องของการประเมินผลน้อย (คุชฎี, 2552)

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษามาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล อันประกอบด้วย การประเมินตนเอง และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งพบว่ายังไม่มีการทำวิจัย เนื่องจากเป็นเกณฑ์มาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนที่เพิ่มขึ้นมาใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เห็นผลการปฏิบัติงานผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน นำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อนำไปสู่การพัฒนางานที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา

1. คุณลักษณะส่วนบุคคล ระดับปัจจัยการบริหาร และการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์
2. คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหาร ที่มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์
3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา(Descriptive Research) โดยวิธีการสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study)

ประชากร คือ หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน ที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน จำนวน 164 คน

การคำนวณขนาดตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างในการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) คำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของโคเฮน (Cohen, JM., and Uphoff, NT.,1988)

สูตร

$$n = \frac{\lambda(1-R^2_{Y/X})}{R^2_{Y/X}}$$

เมื่อ

n = ขนาดตัวอย่าง

λ = ค่าที่เปิดจากตารางโคเฮน ตาราง 9.4.2 (The Function of Effective Size) โดยพิจารณาจาก

- power of test กำหนดค่าเท่ากับ 0.80
- α กำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
- v คำนวณได้จากสูตร $v = N - u - 1$ แล้วนำค่า v ไปเปิดตาราง Cohen จะได้ค่า λ
- u จำนวนตัวแปรที่ศึกษา = 12 ตัวแปร

จากนั้นนำค่า v ซึ่งให้ $v = 120$ ซึ่งเป็นค่าที่จะทำได้ขนาดตัวอย่างเพียงพอที่สุด ไปเปิดตาราง Cohen (power of test = 0.80, $\alpha = 0.05$, $v = 120$) ได้ค่า $\lambda = 18.8$

$R^2_{Y/X}$ = ค่าสัมประสิทธิ์อธิบายสมการถดถอยจากงานวิจัยที่ผ่านมาใกล้เคียงกับเรื่องที่ศึกษาหรือเป็นสมมติฐานของนักวิจัยเอง ว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอยู่จะสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้อย่างน้อยที่สุดเท่าใด เช่น $R^2 = 0.10$ แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอยู่สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม ได้อย่างน้อยที่สุดร้อยละ 10 (ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค่า สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรที่จะศึกษาจากการทดลองใช้แบบสอบถามที่จังหวัดพิจิตร ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม ได้อย่างน้อยที่สุดร้อยละ 56 ($R^2 = 0.56$))

แทนค่าในสูตร $n = \frac{18.8 (1 - 0.56)}{0.56}$

$n = 14.77$ ปัดเป็น 15 คน

ซึ่งความสำคัญของขนาดตัวอย่างที่ใช้ศึกษาตัวแบบถดถอยพหุนัน Nunnally and Bernstein ให้คำแนะนำว่าอย่างน้อยควรมีขนาดตัวอย่าง 10 ตัวอย่างต่อตัวแปรอิสระ 1 ตัว (อรุณ, 2551) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรอิสระทั้งหมด 12 ตัว จึงควรมีขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 120 ตัวอย่าง ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้และใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ 120 คน

การสุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเชิงปริมาณ ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) จำนวน 120 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญได้ (Key informants) ได้แก่ สาธารณสุขอำเภอ ผู้รับผิดชอบงานพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชนระดับอำเภอ หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน ที่มีผลงานเด่นด้านการดำเนินงานพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชน รวมทั้งหมด จำนวน 9 คน

เครื่องมือในการวิจัย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างใช้แบบสอบถาม จำนวน 120 คน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 9 คน ดำเนินการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 15 พฤศจิกายน 2552 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2552

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุนันแบบขั้นตอน

การแปลผล

1. ระดับปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ แปลผลโดยนำมาจัดระดับ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยใช้ค่าเฉลี่ยคะแนนมาเป็นตัวกำหนด (สำเร็จ และสุวรรณ, 2547)

มากที่สุด หมายถึง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00

มาก หมายถึง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49

ปานกลาง หมายถึง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49

น้อย หมายถึง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49

น้อยที่สุด หมายถึง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49

2. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ การแบ่งระดับคะแนนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แบ่งตามเกณฑ์ของอิลิฟสัน เคริธ (Elifson K., 1990) มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาปฏิบัติงานในการเป็นหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน และประสบการณ์ในการได้รับการประเมินมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 51.7 อายุระหว่าง อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 62.5 เฉลี่ย 43.8 ปี (S.D.=7.59) อายุต่ำสุด 22 ปี และอายุสูงสุด 59 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 85.8 ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 69.2 รายได้ 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 68.3 ระยะเวลาปฏิบัติงานในการเป็นหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน

1-10 ปี ร้อยละ 50 ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 38 ปี และ ประสิทธิภาพในการได้รับการประเมินมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน 1-5 ปี ร้อยละ 75.8 เฉลี่ย 4.18 ปี (S.D.= 1.68)

2. ระดับปัจจัยการบริหารของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

เมื่อพิจารณาระดับปัจจัยการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมปัจจัยทางการบริหาร ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.50 (S.D.= 0.61) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ค่าเฉลี่ย 3.98 (S.D.= 0.68) รองลงมา ได้แก่ ด้านเวลา ค่าเฉลี่ย 3.59 (S.D.= 0.68) ด้านวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. = 0.75) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านกำลังคน ค่าเฉลี่ย 3.25 (S.D. = 0.78)

3. ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

เมื่อพิจารณาระดับของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมของระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล ทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.65 (S.D.=0.58) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ย 3.66 (S.D.=0.63) รองลงมา ได้แก่ การประเมินตนเอง ค่าเฉลี่ย 3.65 (S.D.= 0.62)

4. คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน

ศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยการบริหาร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

คุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.289$, $p\text{-value}<0.001$) ส่วน เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน และประสิทธิภาพที่ได้รับการประเมินมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

ปัจจัยการบริหาร พบว่า ภาพรวมของปัจจัยการบริหาร มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.662$, $p\text{-value}<0.001$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกำลังคน ($r=0.465$, $p\text{-value}<0.001$) ด้านงบประมาณ ($r=0.569$, $p\text{-value}<0.001$) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($r=0.616$, $p\text{-value}<0.001$) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($r=0.555$, $p\text{-value}<0.001$) และด้านเวลา ($r=0.617$, $p\text{-value}<0.001$) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

การวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้า

ศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าในสมการเรียงลำดับ ได้แก่ ปัจจัยการบริหารด้านเวลา (p-value=0.048) ปัจจัยการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ (p-value=0.003) ปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (p-value=0.005) และปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้ (p-value=0.047) ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวสามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ได้ร้อยละ 48.7 ได้สมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงซึ่งเป็นสมการทำนายในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

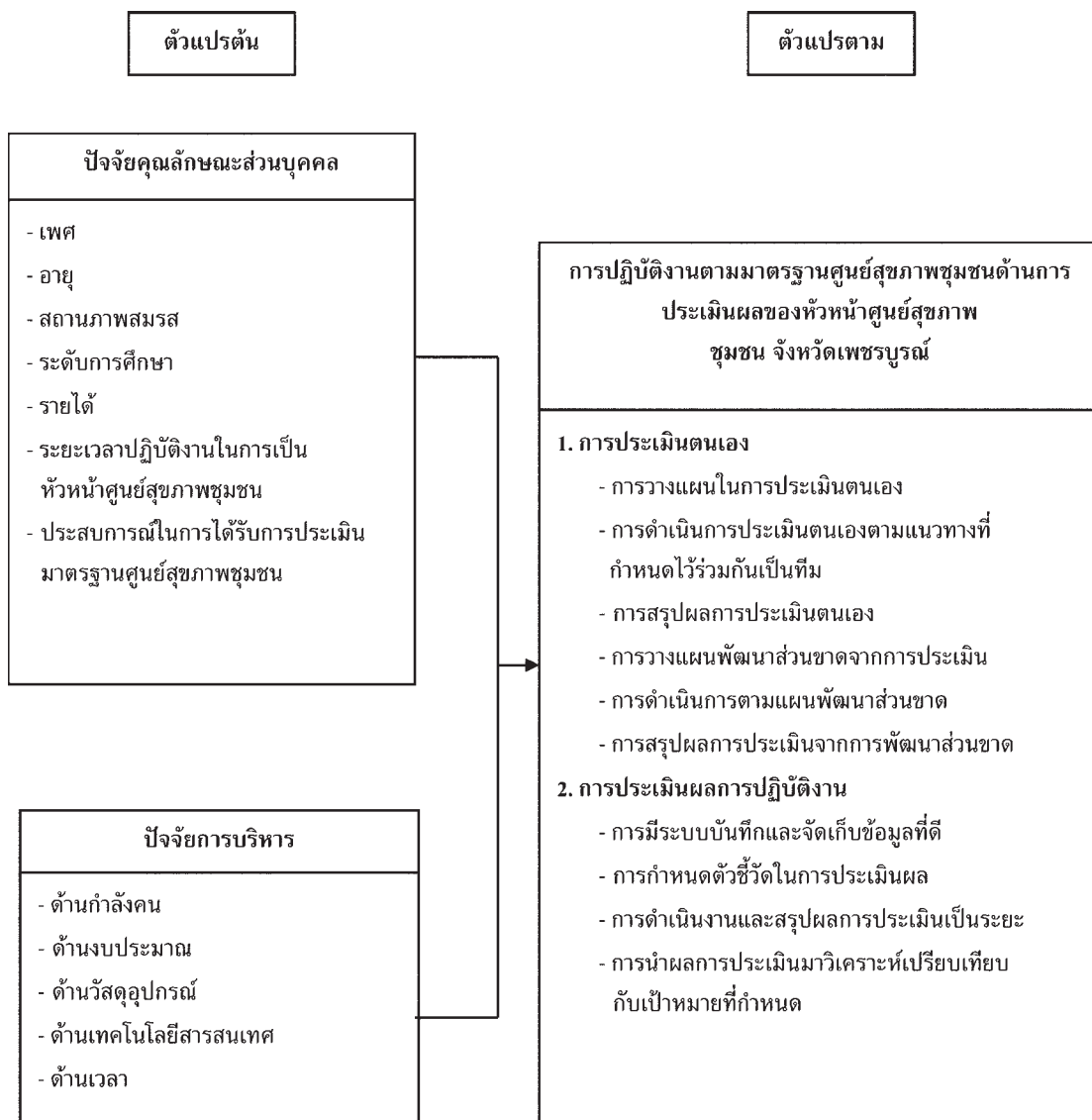
$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4$$

แทนค่า $Y = 0.189 + (0.037) (\text{ปัจจัยการบริหารด้านเวลา}) + (0.047) (\text{ปัจจัยการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์}) + (0.042) (\text{ปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ}) + (0.029) (\text{รายได้})$

อภิปรายผล

ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ คือ ปัจจัยการบริหารด้านเวลา (p-value=0.048) ปัจจัยการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ (p-value=0.003) ปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (p-value=0.005) และปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้ (p-value=0.047) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ตัวแปรทั้ง 4 ตัว ในสมการสามารถร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน

ศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ร้อยละ 48.7 สอดคล้องกับผลการศึกษาของวรรณดา (2552) พบว่า ปัจจัยทางการบริหารที่สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข จังหวัดอุดรธานีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยทางการบริหารด้านกำลังคน สามารถทำนายการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข จังหวัดอุดรธานีได้ร้อยละ 34.4 สอดคล้องกับผลการศึกษาของอัปสร (2552) พบว่า ตัวแปรที่สามารถร่วมพยากรณ์ผลการดำเนินงานการจัดการข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ ปัจจัยด้านการใช้เวลา ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการดำเนินงานการจัดการข้อมูลสารสนเทศ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีได้ร้อยละ 69.50 สอดคล้องกับผลการศึกษาของอินทิดา (2548) พบว่า ปัจจัยทางการบริหาร และกระบวนการบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงาน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ได้แก่ การวางแผน การควบคุม การบริหารงานบุคคลและการจัดองค์กร โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 62.8 สอดคล้องกับการศึกษาของอุมาภรณ์ (2550) พบว่า ปัจจัยทางการบริหารด้านกำลังคน ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผนงาน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การควบคุม มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานสุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติงานสุขศึกษาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ กระบวนการบริหารด้านการวางแผน ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ ปัจจัยบริหารด้านกำลังคน ซึ่งร่วมกันทำนายได้ ร้อยละ 65.5

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปและวิจารณ์

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 51.7 อายุระหว่าง อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 62.5 เฉลี่ย 43.8 ปี (S.D.= 7.59) อายุต่ำสุด 22 ปี และอายุสูงสุด 59 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 85.8 ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 69.2 รายได้ 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 68.3 ระยะเวลาปฏิบัติงานในการเป็นหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน 1-10 ปี ร้อยละ 50 ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 38 ปี และประสบการณ์ในการได้รับการประเมินมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน 1-5 ปี ร้อยละ 75.8 เฉลี่ย 4.18 ปี (S.D.= 1.68)

2. ระดับปัจจัยการบริหารทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ปัจจัยการบริหารด้านกำลังคน ปัจจัยการบริหารด้านงบประมาณ ปัจจัยการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยการบริหารด้านเวลา อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.50 (S.D.=0.61) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ค่าเฉลี่ย 3.98 (S.D.= 0.68) รองลงมา ได้แก่ ด้านเวลา ค่าเฉลี่ย = 3.59 (S.D.= 0.68) ด้านวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D.= 0.75) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านกำลังคน ค่าเฉลี่ย 3.25 (S.D.= 0.78)

3. ระดับของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมของระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.65 (S.D.= 0.58) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมากได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ย 3.66 (S.D.= 0.63) รองลงมา ได้แก่ การประเมินตนเองค่าเฉลี่ย 3.65 (S.D.= 0.62)

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.289$, $p\text{-value}<0.001$) ส่วน เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน และประสบการณ์ที่ได้รับ การประเมินมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์

ปัจจัยการบริหาร พบว่า ภาพรวมของปัจจัยการบริหาร มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.662$, $p\text{-value}<0.001$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกำลังคน ($r=0.465$, $p\text{-value}<0.001$) ด้านงบประมาณ ($r=0.569$, $p\text{-value}<0.001$) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($r=0.616$, $p\text{-value}<0.001$) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($r=0.555$, $p\text{-value}<0.001$) และด้านเวลา ($r=0.617$, $p\text{-value}<0.001$) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยการบริหารด้านเวลา ($p\text{-value}=0.048$) ปัจจัยการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ ($p\text{-value}=0.003$) ปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($p\text{-value}=0.005$) และรายได้ ($p\text{-value}=0.047$) ตามลำดับ ดังนั้น

จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวสามารถพยากรณ์ การปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัด เพชรบูรณ์ ได้ร้อยละ 48.7

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มบุคคล ที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับ ปัจจัยการบริหารด้านเวลาที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของ หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เกิด ประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ คือ ควรมีการวางแผนเกี่ยวกับเวลา ที่สามารถบอก ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมที่ปฏิบัติกับระยะเวลา ที่กำหนด (Gantt chart) หรือการนำเทคนิคการ ประเมินผลและทบทวนโครงการ (Program Evaluation and Review Technique : PERT) มาใช้ในการควบคุม เวลาในการปฏิบัติงาน ควรมีการวางแผนการปฏิบัติงาน ที่ชัดเจน เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนปัจจัยด้าน การบริหารเวลา โดยการสนับสนุนให้มีการอบรม หลักสูตรการบริหารเวลา และควรสนับสนุนให้มีการ ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ เพื่อปฏิบัติงานที่ค้างอยู่ ให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ควรมีการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอมีคุณภาพและทันสมัยเหมาะสม กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน ด้านการประเมินผล หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนและ บุคคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนควรได้รับ การอบรมเพิ่มองค์ความรู้ และฝึกทักษะการใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่ในศูนย์สุขภาพชุมชนทุกชนิด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งาน ควรมีระบบการจัด เก็บข้อมูลที่สามารถให้บริการได้อย่างเชื่อมโยงเพื่อให้ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของ ผู้รับบริการและผู้ให้บริการ ควรมีการพัฒนาโปรแกรม ที่เหมาะสมเพื่อการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ที่มีประสิทธิภาพเป็นมาตรฐานเดียวกัน สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอควร สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

รวมถึงควรให้การสนับสนุนหรือจัดสรรบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มา ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ผู้บริหารควรให้ ความสำคัญกับความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนในการ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการ ประเมินผล เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานด้าน การประเมินผล เช่น การอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการใช้ และการดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุข อำเภอ ควรให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน ด้านการประเมินผลให้แก่หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้และเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่น การให้ค่าตอบแทนเมื่อศูนย์สุขภาพชุมชนผ่าน เกณฑ์การประเมินมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้าน การประเมินผล และการนำผลการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลมา เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรจัดทำผังเพื่อควบคุมกำกับเวลา ในการปฏิบัติงาน(Gantt chart) หรือการนำเทคนิค การประเมินผลและทบทวนโครงการ (Program Evaluation and Review Technique : PERT) มาใช้ ในการควบคุมเวลาในการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน ศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงาน สาธารณสุขอำเภอ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ทางการแพทย์ที่ทันสมัย เพิ่มเติม และให้อ่านาโดย ตรงมาที่ศูนย์สุขภาพชุมชน

3. ควรสนับสนุนให้หัวหน้าศูนย์สุขภาพ ชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การอบรม

เพื่อเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการใช้คอมพิวเตอร์ในวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินผล

4. ควรสนับสนุนงบประมาณให้แก่หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล และควรนำผลการประเมินตนเอง และการประเมินผลการปฏิบัติงานมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเลื่อนระดับที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้แก่หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผลของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และทราบปัญหาอุปสรรคที่แท้จริงในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงเป้าหมาย

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจมีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล เช่น แรงจูงใจ บรรยากาศองค์กร และการมีส่วนร่วม

3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มของผู้บริหารในหลายภาคส่วนที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านการประเมินผล

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

ผู้วิจัยได้เสนอขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้ไว้ ณ วันที่ 20 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 เลขที่ HE522319 ลำดับที่ 4.3.11:01/2553

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์ เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ทุกศูนย์สุขภาพชุมชน ที่ให้การสนับสนุน

และส่งเสริมการศึกษา และหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. 2550. แผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือพัฒนาบริการปฐมภูมิ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ดุขฎิ พงษ์พิทักษ์. 2552. การประเมินผลการปฏิบัติงาน PCU; บทสัมภาษณ์ เมื่อ วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ 2552. หัวหน้าฝ่ายพัฒนาบุคลากร. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].
- บุญทวี นันสิต. 2546. การใช้เวลาของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์ สุขภาพชุมชน อำเภออมลาลัยและอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาอิสระปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประจักษ์ บัวผัน. 2552. หลักการบริหารสาธารณสุข. ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณดา กลิ่นแก้ว. 2552. ปัจจัยการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมโภช รติโอฬารและคณะ. 2548. หน่วยที่ 2 ข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข หน่วยที่ 1-5 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สุภาวดี วิริยะประพันธ์. 2546. คู่มือบริหารเวลาอย่างมีคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์ ฝ่ายงานพัฒนาบุคลากร. 2551. สรุปผลการดำเนินงานพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชนตามเกณฑ์มาตรฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ : ม.ป.พ.
- สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. 2550. แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. 2550. คู่มือพัฒนาระบบงานศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อให้ได้ตามมาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำราญ มีแจ้ง. 2547. การประเมินผลการปฏิบัติงาน : เทคนิคและวิธีการ (ออนไลน์). ค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2552, จาก file:///A:/การประเมินผลการปฏิบัติงาน.htm
- สำเริง จันทรสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. 2547. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. ขอนแก่น ; ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรุณ จิรวัดกุล. 2551. ชีวิตที่ดีสำหรับงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : ภาควิชาชีวิตที่ดีและประชากรศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัปสร วงษ์ศิริ. 2552. การสนับสนุนจากองค์กรที่มีผลต่อการจัดการข้อมูลสารสนเทศของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. การศึกษาอิสระปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อินทรา ปัญญาวัฒน์. 2548. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม. 2534. กระบวนการบริหารการพยาบาล. เชียงใหม่ : ภาควิชาการบริหารพยาบาล คณะพยาบาล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุมาภรณ์ ชนนีไพร. 2550. ปัจจัยและกระบวนการทางบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านสุขศึกษาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Cohen, J.M., and Uphoff, N.T. 1988. World Development. New York : McGraw-Hill.
- Elifson, K. 1990. Fundamental of social statistics International edition. Singapore: McGraw-Hill, inc.
- Schermerhorn, R., Hunt, G., and Osborn, N. 2003. Organization Behavior. New York : John Wiley and Sons.